

KAKO MISLITI GIBLJIVKE

O knjigi: POGLEJ SI Z NOVIMI OČMI! vodnik za poučevanje tri- do enajstletnih otrok o filmu in televiziji, namenjen vzgojiteljem, učiteljem in staršem; izvirni naslov: LOOK AGAIN; Založba UMco in Slovenska kinoteka, 2006, Ljubljana

Filmska vzgoja oziroma poučevanje filma kot umetnosti, enakovredne literaturi, slikarstvu, kiparstvu, glasbi, arhitekturi in gledališču, je znotraj

našega šolskega sistema nerazumljivo spregledana, pogosto tudi omalovaževana ter v celoti prepuščena filmsko ozaveščenim staršem ali kar posameznikovi

lastni želji po izobraževanju na področju filma. A sama zadeva je še veliko bolj resna, na kar želi opozoriti tudi pričujoči izobraževalni pripomoček, kot bi še najenostavneje opisali knjigo *Poglej si z novimi očmi!*. Gibljive podobe ali *gibljevke*, kot jih poimenuje prevajalec knjige Branko Gradišnik, so namreč danes vseprisotne in jih še zdaleč ne gre povezati izključno s filmskim področjem. V otrokovem življenju se pojavljajo na televiziji, internetu, računalniških igrinah, mobilnih telefonih in še kje, otrok pa je pri njihovem sprejemanju in razumevanju največkrat prepuščen kar samemu sebi. To seveda pri najmlajših pogosto povzroča napačno dojetje, splošno nerazumevanje zahtevnejših vizualnih vsebin, otrok pa se ne razvija v gledalca, ki bo znotraj vizualno nasičenega sveta znal pravilno zaznavati in tudi ustrezno obravnavati posamezne podobe.

Poglej si z novimi očmi! je torej pripomoček za vse, ki naj bi znanje o gibljevkah posredovali otrokom, starim od tri do enajst let. Sestavljen (in na internetu tudi brezplačno objavljen) ga je na podlagi številnih strokovnih raziskav Britanski filmski inštitut (bfi). V njem najdemo številne primere različnih učnih postopkov in vaj, s katerimi naj bi otrokom približali kompleksen svet gibljevkih podob. Avtorji besedila pri tem poudarjajo, da ne gre za učbenik, temveč zgolj za pomagalo za starše, učitelje ali konec koncev sestavljalce šolskega programa. Slovenska izdaja

pa poleg osnovnega namena besedila želi še opozoriti na položaj filmske vzgoje v Sloveniji, ki je že v primerjavi z Veliko Britanijo kritičen, ter spodbuditi pozitivne premike v smeri obveznega šolskega izobraževanja. V ta namen izdajatelja že zdaj napovedujeta tudi nadaljevanje knjige z naslovom *Gibljevke v razredu*, ki bo namenjeno otrokom v starosti od enajst do šestnajst let.

Osebnost se mi zdi knjiga zelo spodbujajoča in bralca sprva napeljuje k razmišljanju in preizpraševanju lastnega vedenja o svetu gibljevkih podob ter ga nato opogumlja in v določeni meri tudi strokovno opremlja za predajanje znanja mlajšim gledalcem. V rokah pripravljenih staršev in vzgojiteljev je lahko zato knjiga pravi zaklad. Naloge in vaje so dovolj zabavne, da bo učenje otroku v veselje. Koliko bo knjiga *Poglej si z novimi očmi!* resnično pripomogla k uvajanju vzgoje o gibljevkih podobah v naše vrtce in šole, je težko reči, a besedilo bralcu nedvomno odpira oči in ga navdaja s spoznanjem, da v izobrazbi naših otrok iz dneva v dan zeva večja praznina, ki jo je treba čimprej zapolniti.

GORAN VOJNOVIČ

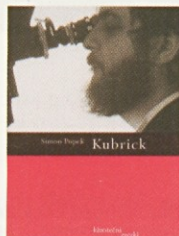
ŠIROKO ODPRTE OČI

O knjigi: Simon Popek, KUBRICK (Slovenska kinoteka, zbirka Kinotečni zvezki, Nova serija št. 7, Ljubljana 2006)

Kubrick v Sloveniji je zagotovo eno bolj poučnih poglavij knjige Simona Popeka o »velikem diktatorju« in estetskem vizionarju Stanleyju Kubricku, filmskem klasiku že za časa življenja, obsedenim s popolnim nadzorom ne le nad lastnim ustvarjalnim procesom, temveč celo nad distribucijo in kakovostjo projekcij svojih filmov. K nam so njegovi filmi prihajali redko, z velikimi zamudami, na primer *Steze slave* (*Paths of Glory*, 1957) in *Spartak* (*Spartacus*, 1960) šele v drugi polovici šestdesetih, v sedemdesetih pa je Kubrick zaradi nelegalnega kopiranja filmov osebno prepovedal prikazovanje svojih del v Jugoslaviji. Poslednji Kubrickov film *Široko zaprte oči* (*Eyes Wide Shut*, 1999), za katerega je prepoved ostala v veljavi tudi po režiserjevi smrti, smo pri nas videli šele lansko leto na nekaj projekcijah v Kinodvoru. Tako je bila recepcija del enega najpomembnejših sodobnih ustvarjalcev v zgodovini filma v Sloveniji kot običajno stvar elitističnega kroga ma-

loštevilih izbrancev, ki so njegove filme »polovili« po festivalih in v kinodvoranah v tujini. Knjiga Simona Popeka je tako prvi celovit vpogled v filmografijo, biografijo, predvsem pa v delovne metode in posredno tudi v osebnost tega pedantnega, nepopustljivega, perfekcionističnega filmskega genija.

»Obstajajo področja občutij in realnosti, kamor besede nimajo vstopa. Neverbalne izrazne oblike, na primer slikarstvo ali glasba, imajo dostop do teh področij, medtem ko besede delujejo prisiljeno.«

Stanleyju Kubricku so kritiki pogosto očitali formalizem, hladnost, a iz teh avtorjevih besed lahko sklepamo, da je njemu samemu v filmih šlo predvsem za občutek, za

avdiovizualno emocijo v najčistejši obliki brez klišejskega psihologiziranja. Kot ugotavlja Simon Popek, je Kubrick vse svoje filme po *Morilčevem poljubu* (*Killer's Kiss*, 1955) posnel po literarnih predlogah in v vsakim novim filmom redefiniral žanr, saj se je na izvirnen način loteval uveljavljenih, že obrablenih, a tudi aktualnih tematik v posameznih obdobjih: »Ko je v petdesetih letih film noir počasi isihal, je posnel *Morilčev poljub* in *Rop brez plena* (*The Killing*, 1956); ko je hladna vojna dobivala nevarne razsežnosti, jo je komentiral z *Dr. Strangelovom* (*Dr. Strangelove or: How I Learned to Stop Worrying and Love the Bomb*, 1964); ko je mlada generacija v sedemdesetih opozorila nase z renesanso grozljivke, je nastalo *Sijanje* (*The Shining*, 1980); in ko je bil val vietnamskega vojnega filma že povsem zbanaliziran, je svoje dodal še Kubrick s *Full Metal Jacketom* (1987).« (Kubrick, str. 53) Popek Kubrickovo avtorsko izvirnost, njegove pripovedne tehnike in tematske obsesije analizira na posameznih filmih v prvem delu knjige, kjer na primer razglablja o različnih vidikih režiserjeve uporabe off glasu, gibljevke kamere, konstrukcije prostorov, o njegovem odnosu do literature, slikarstva in drugih režiserjev, pa tudi o tipično kubrickovskih seksualnih motivih, motivu okvarjenega stroja, labirinta in dvojnika.

Drugi del knjige je bolj biografsko

faktografski in ponuja vpogled v delovne metode in produkcijske pogoje Kubrickovega ustvarjanja. Kubrick je do svoje smrti leta 1999 posnel »le« tri kratke filme in trinajst celovečercer, vendar je pri vseh – z izjemo *Spartaka*, ki je bil projekt Kirka Douglasa – dosledno uveljavljal popoln umetniški nadzor in pravico do končne montaže, kar mu je, kljub temu da je delal za holivudske studije in prišel večkrat navskriž s cenzuro, v največji meri tudi uspevalo. Težave s cenzuro je imel že pri Stezah slave zaradi satiričnega portreta francoskih vojaških oblasti med prvo svetovno vojno, nadaljevale so se pri *Loliti* (1962) zaradi »pedofilske« ljubezni, ki je tudi tema kontroverznega romana Nabokova, po katerem je posnet film, *Peklenska pomaranča* (*A Clockwork Orange*, 1971) je bila problematična zaradi eksplicitnega nasilja, Široko zaprte oči pa zaradi prizora seksualne orgije, ki so ga v skladu s Kubrickovimi nameni digitalno nekoliko »popravili«.

Kubrick, režiser, ki je s svojim nekonformističnim opusom filmu v Holivudu in nasploh ponovno podelil avtonomne umetniške forme, je vedno znal najti pravo ravnovesje med komercialnimi zahtevami in osebno estetsko vizijo. Njegovi filmi ne glede na žanr, še posebej pa eksplicitno filozofsko-eksistencialni deli kot sta *Odiseja v vesolju* (2001: *Space Odyssey*, 1968) in *Barry Lyndon* (1975), izražajo Kubrickovo globoko razumevanje človeške narave oziroma človeka in sveta, ki ga naseljuje. Zato se ti filmi nikoli ne bodo »postarali«: o ljubezni in destruktiji, o razmerju med posameznikom in družbeno institucijo, o začetku in koncu sveta, o transcendenci in vprašanju svobodne volje se bo človeštvo spraševalo, dokler bo obstajalo. Kubrick, ki nikoli ni hotel interpretirati svojih filmov, je bil prepričan, da so občutki pomembnejši od razuma. Simon Popek je na začetek svoje knjige postavil njegov citat iz leta 1957: »Ljudje gledajo filme, da bi doživeli intenzivno izkušnjo, pa naj bo komična, tragična ali grozljiva ... zato je največji greh režiserja prikrajšati gledalca za ta občutek.« Popkov Kubrick je ob priloženi tuji literaturi celovit in informativen vpogled v delo in osebnost tega pri nas premalo videnega filmskega klasika. Na vrsti je Kinoteka.

MATEJA VALENTINČIČ